

Rapakivihällar

Bild: Jukka Husa

Rapakivi – Kymmenedalens landskapssten och en specialitet för Finland

De unika rapakiviytorna i Kymmenedalen ingår i den största rapakiviförekomsten i Finland, nämligen rapakivimassivet i sydöstra Finland. Rapakivi består i allmänhet av grovkornig granit, s.k. viborgit. Typiskt för denna är stora, rundade och tätt förekommande kalifältspatströkorn, av vilka en del omges av en tunt plagioklasbälte. Av alla rapakivityper vittrar viborgit lättast till grus.

Rapakivi beskrevs i geologisk litteratur första gången i Finland, och södra Finland anses vara typområdet för rapakivigraniter i hela världen. Det finska ordet rapakivi har blivit en internationellt etablerad geologisk term – till exempel i tyskan heter bergarten *das Rapakivi*.

Rapakiviytorna som livsmiljö

Rapakiviytorna vittrar lätt till grus och de har en varierande växtlighet. Om rapakivibergsytan har vittrat till ett stort djup och genomgående, syns inget fast berg längre utan växtligheten påminner om vanlig moskog. I allmänhet är dock bergshällan fortfarande synlig. Berghällens högsta ställe är då oftast täckt av en mosaik av olika renlavar och grå raggmossa.

På de förvittrade ställena finns ofta fläckar med hållmarksäng, där det växer bland annat kattfot, fetknoppar och tjärblomster. Det förvittrade materialet kan bilda rasbranter i

sluttningar och på dessa trivs exempelvis backtrav och stenbräken. I mossfloran på rapakiviytor kan det ingå inte endast arter typiska för karga bergsytor utan också mera krävande arter, såsom kalkkrusmossa samt fjäder- och baronmossor.

Finland bär ansvaret för bevarandet

Rapakiviytorna utgör en specialitet för Kymmenedalen, och Finland har ett särskilt ansvar att slå vakt om dem. Representerativa rapakiviytor räknas till de *speciella naturförekomster* som nämns i marktäktslagen och som marktäktslagen sålunda skyddar mot tagande av marksubstanser (inklusive bergmaterial). Ett av syftena med en inventering av bergsområdena som gjordes i Kymmenedalen åren 1989–1991 var att hitta de mest representativa bergsobjekten.

Det skulle vara viktigt att man tog hänsyn till rapakiviytorna inom skogsbruket. I synnerhet på sådana ställen där bergsytan redan delvis har förvittrat och blivit ”mjuk” borde man undvika att köra med skogsmaskiner. Därtill ingår skuggiga rapakivistup, liksom också andra bergsstup, i de särskilt viktiga livsmiljöer som enligt skogslagen borde tryggas. Skuggiga stup som befinner sig i naturtillstånd eller ett tillstånd som påminner om detta samt avviker tydligt från omgivningen skall skötas och användas så att deras särdrag bevaras. Skogscentralerna ger råd om hur man känner igen sådana här områden och om lämpliga skogsbrukåtgärder på dem.